

СРПСКИ ИНСТИТУТ ЗА БУДУЋИ ЈЕЗИК
Л. Бр. 2817/4
П. Бр. 2744

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

таб. 3 1/2

ПОВРЕМЕНИ СПИС
ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у
Љубљани, К. ЊИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у
Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив.
у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф.
Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА,
проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА,
проф. Унив. у Београду.

Ова је књига ~~цифренично~~ репродуцирана.
КНИГА IV.

Подвлачио речи *Св. Марковски*

Исписивао речи *2. Јашић*

Листићи проверени и сређени по реду текста.

Број листића: $119 - 9 = 110$

Београд, *26-III* - 19*49* год.

Евидентичар

Милан Бајевић

БЕОГРАД, 1924.

je, da je slabo osjećao razliku između jakog i dugog akcenta]. — Bez sumnje činio se naziv *pūnica* (zapravo = puna žena, mulier plena) narodu zgodnijim za označivanje ženine matere nego naziv „*tāšta*“, koji je značio slučajno i „*vana, vacua, inanis*“. Dakako nije kod toga isključena humoristička namjera.

Ivan Koštial.

2. Demonstrativno-pronominalni glagoli.

(Pripomena k „Jednoj zanimljivoj sintaktičkoj pojavi u ravnogorskom narječju g. dr. Nikole Majnarića“ u „Južnoslov. Filologu“ III, 35 sl.).

G. dr. Majnarić upozorio je na navedenome mestu na glagol „*dām, dāš, dā*“ ravnogorskog narječja, koji može da znači (upravo zamjenjuje) svaku radnju glagolsku, koja treba da je i govorniku i slušaocima svakako bilo na koji način poznata... ili drugim riječima: *dām* znači upravo „ja vršim jednu poznatu radnju“, te da se „podudara funkcija njegova u neku ruku s funkcijom demonstrativnog pronomina *taj, ta, to*“.

Taj „demonstrativno-pronominalni“ glagol ravnogorskog narječja podsetio me je na prilično poznati, u kranjskome govoru obični slovenački glagol *onēgati* (PleTERSNIK) = etwas tun, was man nicht sagen kann oder will, das Ding da tun („nadomešča lahko vsak glagol katerega ali nočemo ali ne moremo“); — *onēgaviti* = das Gewisse tun, reden, treiben (was man nicht sagen kann oder will)“.

Ja sam izabrao izraz „demonstrativno-pronominalni“ ne samo zbog značenja, nego i s obzirom na slovenački jezik i zbog etimologije, jer *onēgati, onēgaviti* dolazi od genitiva *onēga* (*onē* = *oni*) odnosno od *onēgāv* („von der gewissen Beschaffenheit, dem gewissen oder dem Ding da gehörig“); isp. još: *onēgast, onēgav*. U mome rodjenome dialektu (Sv. Juri na Ščavnici, srez Ljutomer mariborske oblasti) govori se: *onā* u općenitom značenju „das Ding da“, napose u značenju kakve općenite buke i vike i uličnih svadja.

✓ Dr. Fr. Ilešič.

Такимъ образомъ, какъ мы видимъ, проф. Миккола оставляетъ вопросъ о первоначальномъ источникѣ группы словъ, означающихъ одинъ изъ важнѣйшихъ культурныхъ предметовъ человѣчества, необъясненнымъ. Такихъ словъ не мало, и въ этой области предстоитъ еще интереснѣйшія открытія. Слово стоитъ въ связи съ древнѣйшимъ распространеніемъ письменъ среди человѣчества, а это распространеніе должно быть относимо ко временамъ, столь древнимъ, о которыхъ говорятъ новѣйшія изслѣдованія въ области ассиро-вавилонской культуры. Нѣтъ возможности отдѣлять эту группу техническихъ названій отъ ассирійскаго *kunukku* „печать“. Едва-ли можно искать происхожденіе этого слова на другой почвѣ, кромѣ почвы древнѣйшей культуры человѣчества. Но самое заимствование изъ источника, намъ непосредственно неизвѣстнаго, ограничивается группой восточно-европейскихъ словъ. Такія слова имѣются. Къ нимъ должны быть относимы названія голубя въ осетинскомъ, литовскомъ и мордовскомъ языкахъ (лит. *balandis*, см. Thomsen, Beröinger . . .). Сюда же относится слово топоръ (о немъ писалъ Куникъ въ „Каспін“ Дорна), названія мѣди въ зырянскомъ, осетинскомъ и финскомъ языкахъ и др. Произвести въ этомъ направленіи изысканія въ связи съ новыми поразительными открытіями въ области малоазійскихъ культуръ и открытіемъ новыхъ языковъ (тохарійскаго, особенно) представляетъ многообъясняющую задачу.

Что касается спеціально отношенія между русскими и осетинскими словами, то я позволю себѣ отмѣтить, что русско-осетинскія отношенія относятся къ старому времени. Не говоря уже о томъ, что осетины находятся въ ближайшемъ родствѣ съ древними сарматами, я напому, что ясы русскихъ лѣтописей были хорошо извѣстны русскому народу. Ихъ пастбища заходили когда-то далеко на нашъ сѣверъ. Около Бѣлгорода Курской губ. вытекаетъ рѣка Ворскла, древнее названіе которой есть Върскъла. Это — *Vors-kvla*, что объясняется изъ осетинскихъ словъ: *vors* (бѣлый) и *kvla* (потокъ). Тамъ же протекаетъ рѣка Хороль, что объясняется осетинскими словами: *hor* (пастбище) и *ol* (постпоз. — на, по), такъ что названіе рѣки означаетъ: рѣка, протекающая по пастбищамъ.

Я не рѣшаюсь предлагать своего объясненія слова *книга*, но я полагаю, что осетинское слово или могло быть заимствовано изъ древне-русскаго, или быть одновременно съ нимъ заимствовано изъ одного источника. Если и мадьярское слово, восходящее къ той же праформѣ, было заимствовано въ то же время, то это

могло быть только до конца 9 вѣка по Р. Х. Въ это время мадьяры были сосѣдями осетинъ на сѣверномъ Кавказѣ, въ степной полосѣ. Это была въ ту пору область вліянія хазарской культуры, а хазары въ свою очередь находились въ живомъ культурномъ и торговомъ обмѣнѣ съ арабами. Наконецъ, сами арабы были подчинены сильному иранскому культурному вліянію. Всѣ эти данныя заводятъ насъ опять таки на востокъ, къ древнимъ азіатскимъ культурамъ. Если бы мы знали языкъ гунновъ, принесшихъ съ Далекаго Востока отраженія восточно-азиатскихъ культуръ, а также языки аваръ и многочисленныхъ тюркскихъ народовъ, устремившихся на южнорусскія равнины послѣ гунновъ, то, вѣроятно, ключъ къ загадкѣ былъ бы найденъ. Теперь же, — можно сказать, навѣрное, — онъ утерянъ навсегда.

А. Погодинъ.

4. Trojezični rečnik Gregorija Vidali.¹

Priobčuje Miroslav Premrou.

Pri svojih studijah v rimskem arhivu veroplodničinega zbora (s. Congregatio de Propaganda fide) sem naletel na dva dokumenta, ki jih niže priobčujem, s to-le vsebino:

I. Oktobra meseca g. 1628. se je obrnil Gregorij Vidali, svečenik Hvarski (Dalmacija), do papeža,² da mu omogoči obelodaniti tiskom njegov rečnik, potem ko je že 5. septembra predložil veroplodničnemu zboru v Rimu svoj „Dizionario delle tre lingue overo esplicatione della lingua latina in quanti modi si possi fare con la lingua illirica, et taliano con la declinatione di nomi et verbi“, to je „Rečnik treh jezikov ali razlaganje latinskega jezika v kolikor oblikah se može zvršiti z ilirskim jezikom, in italijanski z deklinacijo imen i glagolov“. Piše dalje isti Vidali, da mu je veroplodnica naložila, da dodaj i

¹ O njem nima nič: a) Gliubich S. v Dizionario biografico degli uomini illustri nella Dalmazia. Vienna. 1856. — b) Vodnik Branko: Povijest hrvatske književnosti. Zagreb. 1913. I. — c) Šafařík P. I.: Gesch. der illirischen u. kroatischen Literatur. Prag. 1865, in takisto ne I. V. Jagić v ruski pisani knjigi: Enciklopedija slavjanskoj filologiji. St. Peterburg. 1910.

² Urban VIII. od 6. VIII. 1623 — 29. VII. 1644.

glagolsko i ćirilsko azbuko, in kar se dostaje natiska, da mora sam preskrbeti papir in plačati tiskovne troške, koji bi znašali 3040³ za 1500 primerov. Delo sestoji iz 800 pol. Teh troškov pa on ne zmore. Zategavoljo se obrača do papeža za pomoč, da mu nakloni v Rimu kako službo, s ktere dohodki bi kril troške ter obdelal svoje delo do popolnosti.

To prošnjo so odstopili veroplodnici na roké njenega tajnika, Frančiška Jngoli,⁴ ter so o njej razpravljali v sednici od 11. X. 1628., v kateri je Il. Veroplodnični zbor priporočil prošnjika kardinalu Millini,⁵ da mu preskrbi kako kapelanijo v naznačeni namen.

To je vse kar sem našel v veroplodničinemu arhivu ter nudim to javnosti, da se kaj zve o tem trojezičnem rečniku Gregorija Vidali i o njem samem; zakaj dosedaj nisem našel nikjer nobenih toobzirnih podatkov.

V Rimu, junija 1924.

Priloge.

I. Molba Gregorija Vidali naslovljena na papeža:

Beatissimo padre.⁶

Havendosi compiaciuta la sacra Congregazione de Propaganda fide della opera mia, a quella presentata solto li 5 di settembre prossimo passato cioè il Dictionario delle tre lingue ovvero esplicatione della lingua latina in quanti modi si possi fare con la lingua Illirica, et Taliano con la declinatione di nomi et verbi; et essendomi di ordine di quella commesso, dovessi aggiungermi li due carateri, cioè quello di S. Girolamo et quello di S. Cirillo, et circa la stampa io debbi far proviggione della carta et pagar la tiratura tantum, il che ascenderà alla summa et valuta di 3040⁷ (per opere 1500) et la opera si è di fogli 800. Il che io ben considerato, non esser possibile a me di fare. Per la qual cosa (et accio la cosa habbi il suo desiato fine) vengho humilissimamente et con ogni sommissione suplicare Sua Santità, vogli ella con la sua solita cle-

³ Ni naznačena kakovost denarja.

⁴ Frančišek Jngoli je bil prvi tajnik veroplodnice, ki je začela svoje delovanje g. 1622., pa do svoje smrti 24. IV. 1649. (Arch. Prop. fide. Congreg. parhiolari 6. f. 134.).

⁵ Millini Giangarzia, rimljan, nečak papeža Urbana VII., je postal kardinal g. 1606. ter † g. 1629. cf. G. Moroni: Dizionario di erudizione storicoecclesiastica. XLV. Veneria 1849. pg. 140—142.

⁶ cf. beležka 2.

⁷ cf. beležka 3.

mentia, et benignità (havendo riguardo alla opera tanto proficua, et salutifera per la propagatione di essa fede, et alla fatica non tanto sin' hora da me fatta, quanto a quella aggiuntami a fare beneficio universale della Natione Illirica) suffragarmi in qualche modo, overo di qualche officio qui nella città di Roma mediante l'utile del quale io potessi agiutarmi nella detta spesa, et ridurre l'opera a totale perfettione; che lo doverò con maggior fervore effettuare, et di continuo porger preci a Sua Divina Maestà per la felice prosperità di Sua Beatitudine. Quam Deus etc.

Per D. Gregorio Vidali da Liesena.⁸

foris: Alla Santità di Nostro Signore — per — D. Gregorio Vidali da Liesena.

(alia manu): All' Jngoli.⁹

Posnetek vsebine.

(manu Jngoli): die 11. 8bris 1628. Cong. 99. № 5. ter sledi besedilo kakršno je v prihodnjem listini II.

(Arch. Prop. fide. Memoriali 388. f. 319.)

II. Zapisnik veroplodnične sednice.

Roma, 1628. 11. X. Congregatio 99.

(om.)

5. Instante Gregorio Vidali Sacerdote Pharensi provideri de aliqua Capellania, ut cum illius stipendio se possit sustentare, et cum redditibus suis Patrimonialibus imprimere lexicon Illyricum ad communem Ecclesiae utilitatem; Sacra Congregatio Oratorem illustrissimo D. Cardinali Millino commendavit, ut eum de aliqua Capellania ad effectum prefatum provideri curet.

(Arch. Prop. fide. Acta s. Congreg. 6. f. 152. v).

⁸ Ta molba ni datirana, ali moremo bez dvojbe sumiti, da je napisana 11. X. 1628 ali malo prej; zakaj molbe v zbirki Memorialov so molbe sprejete kratkomašo na zapisnik kakor bi danes rekli (protokolarna molba) na dan veroplodnične sednice ali malo časa prej.

⁹ cf. beležka 4.

1. Јан Бодуен де Куртене.

Пријатељи и ученици пољскога чувенога лингвисте Јана Бодуена де Куртене прославили су 1921 године место 50-годишњице његова рада — 53 године (од 1868—1921), јер, вероватно, зборник радова који је изашао под називом „Лингвистички радови¹ посвећени Јану Бодуену де Куртене поводом прославе његова научнога рада од 1868—1921“ — није могао бити на време готов или се тада, т. ј. о педесетогодишњици његова рада (то би било 1918 год.!) није могао ни штампати. Овом ретком човеку и научнику хоћемо и ми да посветимо неколико речи, да бисмо га, ма и у најкраћим потезима, приказали нашим читаоцима.

Бодуен де Куртене родио се 13. марта 1845 г. у Радзимину под Варшавом. Кроз који месец њему ће се навршити 80 година бурног живота. Иако је био целог века професор университета, бавећи се науком о језику, њеном теориском и апстрактном страном, он је стално био у животној борби, не само за опстанак, свој и своје породице, него и свога народа! Његова искреност у науци и љубав према истини није му дала да не каже своје пуно уверење и у политици, које га је 1913 одвело у тамницу на неколико месеци! Јер у то време Бодуен де Куртене био је професор университета у Петрограду и писао је у једној брошири о тешким последицама за Русију, ако не призна национално право својим народима и ако их и даље буде прогонила. Доцније ми је писао да је време које је пробавио у затвору било за њега време одмора и научнога рада, прави живот у „санаториуму“. Тако и сада, у својој слободној отаџбини, није престао да се интересује политичким животом, и каткада се необично јако разилази у погледима са многим својим сународницима!

У науци он претставља оригиналну личност, једног правог научника, који тражи истину, за њу се бори, сумња и даље тражи. Према себи је строг, пун горчине према своме раду и очекивањима која је себи стављао. Када је проф. Фортунатов, његов друг и готово вршњак, прослављао тридесетогодишњицу свога рада (1872—1902), осврћући се на почетак свога и његовог рада Б. де Куртене исписао је у своме прилогу, посвећеном Фортунатову, ове речи: „Тада смо били обојица млади и очекивали смо будућност; сада се осврћемо на прошлост. То посматрање прош-

¹ Својим прилозима, сем потписатог, учествовали су још ови наши научници: пок. В. Јагић, М. Мурко, Ф. Рамовић, и Ст. Куљбакин.

лости изазива у мени горко осећање. Зато што нисам знао да радим и да се сконцентришем, што су прилике животне биле неповољне, ја сам се истрошио на ситнице; место да створим нешто потпуније, нешто што заслужује пажњу, ја сам стварао некакве одломке и отпатке“. Тако он стално о себи говори.

Али, наравно, то није тачно. Ако се посматра наука као целина, онда се мора признати да је за њу врло корисно, да необичнији умови и даровити људи загледају у различне њене кутке и посеју свугде своје варнице. Бодуен де Куртене који прати нашу науку од 1868 године до данас радио је у врло различним правцима и, поред свих неприлика које су га пратиле, стигао је да обележи своју индивидуалност у њој. Он је претставник психолошко-физиолошке школе. Са појмовима узетим из савремене психологије он оперише при испитивању језика много више него ли други научници. Како је у основици свега што се у правцу језика у човеку врши или црта психолошка, развитак каквог значења речи, употреба сталних метафора у језику, изазивање сличношћу код речи једне врсте особина других речи и т. д. или црта физиолошка, каква несвесна промена мишићног покрета говорних органа или слично, то је код проф. Бодуена де Куртене преовладало уверење да правог историзма у језику и нема, да се све своди на физиолошке или психолошке особине или бар, да се треба трудити да се оне открију, пре свега осталог.

То је сасвим природна реакција на претерани историзам у проучавању језика, који се често састоји само у ређању факата, без икаквог обзирања на општу науку о језику и на главне принципе, на које се, најзад, мора у језику све свести и који вреде подједнако за све језике. Код Бодуена де Куртене у том правцу има двојако старање: да се звук стави у праву средину у којој се јавља и да се не изостави ниједан моменат који може бити за њ од значаја, све до атмосферских услова једног краја у којем се језик развија и т. д. С друге стране, да се свих врста психолошки услови за стварање целокупне мреже наших претстава које добијају израза у језику, — употребе при обрађивању природе језичких факата. Нема сумње да су ти захтеви у великој мери оправдани и да ће се, једног дана, прилазити њихову остварењу са више дубине и свестраности него што се често до данас чинило. И тада ће Б. де Куртене том страном својих испитивања наћи своје поколење. Нема сумње да је у овом претераном подвлачењу једне стране научног испитивања једна од карактерних страна природе Бодуена де Куртене: његове необичне осетљивости и осећајности, која кад наиђе на тачно посматрање ствари — не зна више ни за каква ограничења. Тај артизам у науци, као и у животу, често га је одводио сувише далеко, каткада и преко оне границе до које је несумњиво имао право...

Али и у поколењу историске класификације појава и изношења свестрано утврђеног материјала Б. де Куртене није био туђ.

Његов први рад „О старопољском језику до XIV столећа“ (Лајпциг 1870) — из таквог је круга његових радова. Да поменем још неке од радова који се тичу јужнословенских језика: „Оглед фонетике резинских диалеката“, 1875 — врло интересантна расправа о словеначким говорима у Резији; „Резински катихизис“ (1875), прилог поменутом делу; „Латинско-талианско-словеначки поменик“ (1906), са потпуним фототипским издањем (исте године); најзад, опширни „Материал за јужнословенску диалектологију и етнографију“ (I—II 1895 и II 1913) у којем се садрже опет текстови из резинских и јужнословенских диалекта у северној Италији.

Није ми намера да се заустављам на изношењу његових многобројних мањих и већих дела, расправа и расправица; али ћу ипак напоменути да се највећи део њихов тиче општих питања о језику, различних страна понеког језика, упоредне граматике индоевропских језика и латинског језика (исп. обавештење о библиографији његових радова које даје Адам Крињски у поменутом *Prace ling.* стр. XIV). Једна од најкарактеристичнијих расправа његових јесте његова „Психолошка карактеристика пољског језика“ у великом делу Пољске Краковске Академије — „Пољски језик“ I књ., стр. 154—225, дело у којем је он изнео резултате свога многогодишњег рада и размишљања, примењене на пољски језик.

Бодуен де Куртене, сада професор Варшавског Университета, пошто је био и професор Петроградског, и Казанског и Дорпатског (Јурјевског) и Краковског Университета, и поред своје дубоке старости, још је сачувао своју необичну духовну свежину која га од младости прати. Само пре краткога времена он је написао и кратки преглед историје пољског језика („Нацрт историје пољског језика“ 1922, Варшава). Знајући да је за њега живот у раду, у вечитом треперењу, у саосећању сваком хуманом позиву друштва и народа, ми му шаљемо срдачне жеље да га ово расположење, које га до данас никад остављало није, прати и у будућности, после навршене 80^{те} године живота! Одмор и нерад он је из свога живота за навек избацио, па нам је дао право да га и ми избацимо из наших жеља за њега.

Ја ћу изнети овде и једну личну успомену из мојих односа према чувеноме пољском научнику. Како сам се ја бавио испитивањем чакавских истарских диалеката, који се налазе у близини оних словеначких говора које је Б. де Куртене дуго година испитивао, он је захтевао да путује заједно са мном и да се упозна и са чакавским диалектима и мојим начином испитивања. Путовали смо заједно, лета 1911 године, једно петнаест дана¹ и Б. де Куртене био је приморан рђавим временом и личним рђавим осећањем да напусти даљи рад са мном, и ја му обећам да ћу му друге стране мога рада, које није имао времена лично да види, описати и тај опис послати у приватном писму. Тако је дошло до оног писма које

¹ В. о томе у „Отчет“—у Отдѣл. русск. яз. и словесн. за 1911 год., стр. 24.

је проф. Б. де Куртене штампао 1913 год. на руском језику, са врло ласкавим уводом за потписатог („Письмо проф. А. И. Беличка к њ. А. Бодуэну де Куртенэ о собирани диалектологическаго материала“ у *Извѣстия Имп. Акад. Наукъ т. XVIII (1913 г.)*, св. I, стр. 229—242).

А. Б.

2. Седмдесетогодишњица професора Фр. Пастрнека.

Прошле, 1923 г. навршило се 70-година од дана рођења познатог чешког слависте проф. Фр. Пастрнека. Том је приликом изашао Зборник научних радова који су посвећени слављенику: *Slovanský Sborník věnovaný jeho Magnificenci prof. Františku Pastrnekovi rektoru university Karlovy k sedmdesátým narozeninám 1853 do 1923. Redigoval Miloš Weingart. 1923.* У Зборнику налазимо 47 различитих славистичких чланака који припадају већином чешким, али делимично и страним научницима. Зборник почиње са чланком проф. М. Вејнгарта о животу и делатности слављеника (III—XXIX). Проф. Пастрнек је рођен г. 1853 у варошици Келч у Моравској; матурирао је 1873 г. у Оломоуцу, затим је студирао на универзитету у Бечу класичну филологију. Славистику је почео да студира касније као професор гимназије код чувеног слависте Миклошича, а од 1886 г., кад је дошао у Беч покојни Јагић, Пастрнек му се приближује и ради под његовим руковођством и непосредним утицајем. Год. 1888 проф. Пастрнек је отпочео своја предавања на Бечком универзитету, а од г. 1895 почиње се његов рад у Прагу. Са наставничким радом на Прашком универзитету везан је и рад на организацији словенског семинара.

Поред тога, проф. Пастрнек је радио у чешкој Академији, чији је члан од 1893 г.; ту је он много учинио за чешку лексикографију. Год. 1922 он је постао претседник филолошког отсека чешке Академије.

Многобројни радови, истраживања, чланци, оцене и библиографске белешке проф. Пастрнека тичу се разноврсних питања славистике, али централно место заузимају међу њима — питање о Тирилу и Методију, старословенски језик, старословенске азбуке и старословенски споменици. Од многобројних дела његових која се односе на ова питања највише су позната: монографија о Тирилу и Методију (*Dějiny slovanských apoštolů Cyrilla a Methoda...* 1902 г.) и старословенска морфологија (*Tvarosloví jazyka staroslověnského s úvodem a ukázkami*. 2. издање, 1912 г.) Много је проф. Пастрнек радио такође на питањима диалектологије, нарочито на проучавању словачких диалеката. Велике заслуге стекао је он и својим библиографским радовима. (*Bibliographische Übersicht über die slavische Philologie 1876—1891 г.*; *Věstník slovanské filologie a starožitnosti*. Vydávají L. Niederle, Fr. Pastrnek, J. Polívka, J. Zubatý. 1901. I, 1902 II.). Уредништво Ј. Филолога, поздрављајући проф. Пастрнека, жели му да и даље продужи свој корисни научни рад.

С. К.

3. Јубилеј проф. Б. М. Љапунова.

1922 г. навршило се 30 година од како је проф. Б. М. Љапунов отпочео предавања на руским универзитетима. Тим поводом 7. маја 1922 г. била је приређена у Одеси свечана седница т. зв. Института за народну просвету (Институтъ Народнаго образования, у којем су делови бившег универзитета) и других просветних установа Одесе у којима је радио у последње време проф. Б. М. Љапунов.

Претставници тих просветних установа топло су поздравили јубилара задржавајући се у својим говорима на његовим научним заслугама и његовој наставничкој делатности.

Б. М. Љапунов као ђак Петроградског универзитета радио је код чувених слависта Јагића и Ламанског, али је касније постао један од одушевљених ученика проф. Фортунатова и поборника његове научне школе. Свој наставнички рад на универзитету отпочео је у Харкову, а од г. 1901 заузимао је катедру славистике у Одеси. Његов научни рад отпочиње се г. 1886 малом белешком у *JArch IX (Влабѝос — Волосѝ)* 315—316 с. Од тог доба до 1922 г. проф. Б. М. Љапунов наштампао је више већих и мањих радова у којима се огледа одлично познавање предмета и скрупулозна марљивост у истраживању.

Писац ових редова има извештаја да је пре кратког времена Руска Академија у Петрограду изабрала проф. Б. М. Љапунова за свог редовног члана.

Уредништво Јужнословенског Филолога од своје стране, ма и са задоцњењем које је лако објаснити, честита проф. Б. М. Љапунову тридесетогодишњицу његовог наставничког рада на универзитету, и скоро четрдесетогодишњицу његовог научног рада уопште, и најтоплије га поздравља, са жељом да, са пуном снагом, продужи своју корисну службу словенској науци.

У вези са овим јубилејем у Одеси изашао је Зборник посвећен проф. Б. М. Љапунову под насловом: *Ученые записки высшей школы г. Одессы. Отдел гуманитарно-общественных наук...* том II посвajaется профессору Борису Михайловичу Ляпунову по случаю тридцатипятилѝтия его преподавательской деятельности. МСМХХII.

Од чланака који су ушли у тај Зборник за читаоца Ј. Ф. по своје садржају интересантни су ови: Г. И. Ильинский, Славянские этимологии; А. И. Томсон, Исчезли ли конечные звуки њ и њ в русском языке? П. А. Бузук, Лингвистические заметки: 1. Судьба и.-евр. сочетаний *k'ц, g'hц*; 2. Прасловянский переход *s в z*; Русское *омех, омешки*; А. И. Соболевский, *Семца, сябр, шабер*; А. М. Селищев, *Запись горнореканца*; Ф. Г. Александров, *К склонению и.-евр. основ на е—о в санскритском наречии древнеиндийского*; Н. Н. Дурново, *Смягченные согласные в языке писца Архангельского Евангелия*. У почетку овог Зборника налазимо списак научних радова Б. М. Љапунова од г. 1886 до 1919 (на броју 43). С. К.

4. Стогодишњица од дана рођења Ђуре Даничића.

6./19. априла 1825 г. родио се Ђура Даничић у Новом Саду као четврти син свештеника Јована Поповића, пароха цркве Св. Три Јерарха у Новом Саду. 19. априла 1925 навршује се сто година од тога дана.

Нема никакве сумње да Ђура Даничић претставља једног од највећих синова наше земље, а међу онима који су проучавали наш народни језик и стварали савремени књижевни језик — несумњиво највећег. И као што је обичај код свих народа да својим великим људима одају почаст, посвећујући њихову раду и њиховој успомени нарочите дане, у извесним размацама времена, тако су одлучиле Српска Краљевска Академија, наследница Српског Ученог Друштва, којему је Даничић био председник од 1877 год., и Југославенска Академија Знаности и Умјетности, којој је Даничић био први тајник, да заједнички прославе ову стогодишњицу. То ће бити прилика не само да се говори о животу и раду Ђуре Даничића и његову значају за развитак наше науке, него да се баци и критички поглед на нашу науку о језику и после рада Даничићева, да за један тренутак застанемо у своје раду, па да као орачи подигнемо поглед и обухватимо хоризонте који још чекају вредне трудбенике.

Нема сумње да многоструки рад Даничићев даје довољно повода да се свестрано процени цео досадашњи научни рад на проучавању нашег језика, да се, можда, и по нешто ново предузме за што има спремних људи. Али се ипак и ту не сме изгубити ни за тренутак из вида да је главна, централна личност тих дана Ђура Даничић. Он је интересантан, пре свега, као научник и кодификатор нашег књижевног језика. Мало је научника чији су радови толико преживели смрт својих твораца као нека дела Даничићева. Она су не само ушла у нашу науку и значила у њој једну епоху, него још једнако служе као извор за нове студије и доношење нових резултата.

Даничић је тако исто интересантан и као човек. Када се једном изради његова биографија, која неће бити написана само по спољашњим знацима његова живота, његових положаја и занимања, већ која ће претстављати психолошку анализу, добивену на основу свег рада његова, његових погледа на национална и културна питања у нашем народу, на основу, најзад, оног подударана његових моралних погледа и његова рада, које је долазило каткада до мучеништва, које је он сам свесно изабрао, — онда ће се видети тек његов потпуни духовни лик. Реченица да се „за отаџбину може умирати на сваком корисном раду“, коју је он у Пироту рекао нашој омладини (1880^{те} године, исп. М. Ђ. Милићевића, Помени о Даничићу, Чупићева Годишњица V 63), није код њега само лепа мисао, изречена пред претставницима нових нараштаја; то је цео програм његова живота, то је апстракција онога што је он проживео и како је он осећао радећи сваки посао. Ја сам уверен

да ће сам живот овог великог човека бити врло поучан новим поколењима. У времену када има све мање моралних скрупула и када се све више губе идеали, који треба да светле људима у њихову животу и раду, фигура овог потпуног и ретког човека, оданог службеника свога народа на једном пољу његовог културног развитака — може са коришћу послужити васпитању нашег народа.

Осећајући једно и друго, обе поменуте највише научне установе у нашем народу, одлучиле су да издаду овом приликом неколико дела која ће помоћи да се Даничић што боље позна с једне и са друге стране, а да се тако исто попуне и извесне празнине наше научне литературе.

Према досадашњим одлукама, штампаће се том приликом ова дела:

I. Преписка Даничићева.

II. Ситнији списи Даничићеве критичко-политичке и књижевне садржине.

III. Акценатска испитивања Даничићева.

IV. Омањи научни списи Даничићеве филолошке садржине.

V. Зборник расправа о Даничићу и предметима у вези са Даничићевим животом и радом.

Један део ових дела биће готов за прославу Даничићеву, која ће бити у Београду почетком септембра 1925 год. А. Б.

1. — A. MEILLET, *Le slave commun*. Paris, 1924. — XVI + 448. Изашло као II књига у Collection de manuels publiés par l'Institut d'études slaves.

Већ много година очекују специјалисти ово дело Меје-ово. Оно је, првобитно, било рађено за Енциклопедију Словенске Филологије, коју је у Петрограду издавала Императорска Академија Наука под Јагићевом редакцијом; али откако се Русија налази у тешком унутрашњем положају, прекинуто је и ово научно предузеће као и многа друга; а књига Меје-ова, иако већ 1915 год. довршена, — чекала је отада на штампање.

Мислим да није потребно нарочито истицати, од коликог је значаја по развитаку науке о сваком словенском језику понаособ тачно познавање особина прасловенских. Јер прасловенски језик — јесте почетак свих словенских језика; у њему се сви они стичу и од њега се отпочиње историја сваког од њих.

Г. Меје је узео на себе тежак задатак да нам да, у колико је то данас уопште могуће, систематско дело о прасловенском језику, и то не само да изнесе његову општу карактеристику, као што имамо на пр. у познатој књизи Хујеровој, него да изнесе и утврди и сам језички материјал прасловенског језика.

Свој задатак схватио је г. Меје у пуној опширности: он је хтео да пружи читаоцима не само анализу гласова и облика, него и свих осталих одељака граматике, и науке о наставцима, и синтаксе. По себи се разуме да овај задатак, и поред великих способности проф. Меје-а и поред огромнога досадашњег његова рада на пољу баш проучавања словенских језика, није могао бити увек подједнако опширно изведен; али изведен онако како је, он претставља једно од најважнијих и најкрупнијих дела у области проучавања словенских језика.

Нико од данашњих несловенских научника није био спремнији и способнији да, са успехом, приђе овом задатку од проф. Меје-а. Он се више од тридесет година бави проучавањем етимологије индоевропских језика, међу којима једно од првих места заузима материјал старословенског језика. Само о старословенском језику, о употреби генитива-акузатива у њему, о глаголскоме виду у њему, о наставцима за образовање речи у њему и другим питањима он је написао три засебне обимне књиге, да оставим мноштво већих и мањих расправа, напомена и бележака, којима кипте књиге „Мемоара“ Лингвистичког Друштва у Паризу, његови „Bulletin“-и, други француски и немачки часописи и свакојаки зборници. Г. Меје спада међу врло плодне писце и у низу својих испитивања различних индоевропских језика (он се нарочито бави још јерменским, персиским, грчким и латинским језиком), он се врло често враћа